

„Segítünk, ha akarod!”

Gazdaság- és társadalomfejlesztő kerekasztal Tolna megyében

Napjaink állandóan visszatérő kérdése, hogyan csökkenthető a tartós munkanélküliség, miként, milyen módszerekkel, eszközökkel növelhető a foglalkoztatottság. Korunk egyik legnagyobb súlyú, gazdasági és szociális problémája még erőteljesebben fogalmazódik meg azokon a hátrányos helyzetű kistételepeken, ahol nemcsak a foglalkoztatók hiányoznak, hanem az ott élők sem rendelkeznek olyan tudással, mely számukra esélyt, lehetőséget adhat az elsődleges munkaerőpiacra történő belépésre, elsősorban alacsony iskolázottságuk, fizikai és mentális állapotuk miatt.

Ahogy az ország számos pontján, úgy Tolna megyében is találunk településeket, melyek az elmúlt években, évtizedekben a nehézségek ellenére is tudtak eredményeket felmutatni ezen a területen, megtalálták azokat a formákat, éltek azokkal a lehetőségekkel, melyek segítségével enyhíthették a helyi gazdasági problémákat, a felhalmozódott társadalmi és közösségi feszültségeket. A megye LHH-s kistérségében (ma járásában), a tamásiban is követésre méltó példái valósultak meg a közösségi alapú gazdasági, szociális programoknak, melyek modellértékűek más települések számára is, pozitív hatást gyakorolnak a helyi társadalomra, hozzájárulnak a perifériára került emberek közösségi integrációjához, az előítéletek csökkentéséhez, a foglalkoztatás bővítéséhez.

A jó példák bemutatására a Nemzeti Művelődési Intézet Tolna Megyei Irodája önkormányzati, közművelődési, oktatási, közösségi szakemberek részvételével gazdaság- és társadalomfejlesztő kerekasztalt indított, melynek összejövetelén több település osztotta meg jó gyakorlatait, tapasztalatait a program résztvevőivel és betekintést adott a településeken folyó fejlesztési folyamatokba.

A sikeres programokat lebonyolító és azokat a kerekasztal tagjainak bemutató települések kiválasztásánál

fontos szempont volt, hogy a települések többfélék legyenek, területük, népességük, településszerkezetük, földrajzi adottságaik, társadalmi rétegzettségük szerint. Így tudtuk elérni, hogy a különböző adottságú településekről érkező résztvevők valamennyien találkozzanak olyan követendő példákkal, módszerekkel, kezdeményezésekkel, melyek adott esetben saját településükön is elindíthatók, bevezethetők. Természetesen nem lehetséges egy-egy települési minta változatlan formában történő adaptálása, de a kerek-

Kerekasztal összejövetel

asztal találkozásai kitűnő lehetőséget nyújtottak arra, hogy a résztvevők ötleteket kapjanak, jó példákat lássanak. Voltak azonban a különbözőségek mellett valamennyi fogadó helyszínen hasonlóságok és azonosságok is. Valamennyi település részt vett Start munkaprogramban, szociális földprogramban, mely jó eszköz volt ahhoz, hogy a mélyszegénységben élők saját munkájukkal javítsák helyzetüket, a településeken meglévő mezőgazdasági foglalkoztatási lehetőségek kihasználásával pedig a legkönnyebben és leggyorsabban teremthettek munkalehetőséget az önkormányzatok. Ennek elősegítését az elmúlt időszakban többféle program is célozta, melyek hazai költségvetési és EU-s forrásokat biztosítottak annak érdekében, hogy a falvakban a hátrányos helyzetű embereken, családokon segíthessenek. A Dél-Dunántúlon még egy lehetőség állt a települések előtt, a „Sorsfordító-Sorsformáló” munkaerő-piaci, faluközösségi program, melynek révén az álláskereső az önkormányzatok szervezésében, magángazdálkodóknál, szövetkezetekben dolgozhattak a helyi földeken. A program egyedi, fontos eleme a segítők, mentorok részvétele volt, akik a mezőgazdasági termelést, feldolgozást, sok esetben az értékesítést is segítettek megszervezni.

Egyértelműen kiderült a bemutatók során, hogy egy értékteremtő, közösségi alapon működő mezőgazdasági program sikeréhez az elhatározáson, akaraton, szakértelmen túl az elképzelésekre nyitott, együttműködő, elfogadó, empatikus helyi közösségre is szükség van, ennek hiányában nehezen vihető sikerre bármely jó elképzelés. A másik vitathatatlan megállapítás, melyet a látottak alapján tehetünk, hogy az elismerésre méltó, közösségi foglalkoztatási, esélyteremtő, sorsformáló faluközösségi programok sikerében kulcsszerepet töltenek be az elkötelezett, településükért tenni akaró polgármesterek, akik nemcsak felismerték a helyi problémákat, de képesek voltak megteremteni, megszervezni azok kezeléséhez a szükséges eszközrendszert.

A Nemzeti Művelődési Intézet Tolna Megyei Irodája által szervezett kerekasztal résztvevői 2013-ban hat alkalommal találkoztak, Udvariban, Belecskán, Ozorán és Gyulajon. Az összejövetelek során a polgármesterek mutatták be településüket, lezajlott és folyamatban lévő programjait, azok helyi sajátosságait, a helyi társadalomra gyakorolt hatásait. Az előadásokat minden esetben helyszínbemjárás követte, melynek során a

résztvevők a valóságban is megtekintették a szóban elhangzottakat, lehetőség volt a folyamatok gyakorlatban történő megismerésére és tanulmányozására, a tapasztalatok megosztására, szakmai diskurzusra.

A gazdaságfejlesztő kerekasztal megszervezésében és lebonyolításában irodánk fő partnere a 400 lelkes Udvari község önkormányzata és polgármestere, Peszt Attila volt, aki a program kidolgozásában is segített javaslataival, tapasztalataival, kapcsolatrendszerével. A hat találkozási alkalomból álló sorozat első és utolsó összejövetelére is Udvariban került sor, ahogy az Innovatív Önkormányzatok Klubjával közös összejövetel is itt zajlott, amelyre Tolnán kívül Somogy, Baranya és Fejér megyékből is érkeztek résztvevők.

A munkanélküliség Udvari számára is örök probléma. Az előregedéssel, elszegényedéssel, 65 %-os munkanélküliséggel küzdő településen az elmúlt évtizedben más települési példák hatására olyan fejlesztések indultak el, melyek híre az ország más pontjaira is elért, az elmúlt években legalább ezer vendég látogatta meg tapasztalatszerzés céljából a falut, akik mind az elért eredményekre, de ami talán még fontosabb, az oda vezető útra voltak kíváncsiak. Ezek az eredmények nem jöhettek volna létre a központi támogatáson túl, helyi tervek, ötletek, távlati elképzelések, valamint a tenni és dolgozni akaró helyi lakosság nélkül. A majd egy évtizede megkezdett munkának napjainkra már beérett a gyümölcse, a szó átvitt és szoros értelmében is. A faluban ugyanis zöldség-, gyümölcsstermesztő és feldolgozó programba kezdtek 2005-ben, napjainkban 11 hektáron termelnek zöldségfélét. Az általuk termelt és feldolgozott zöldségek, gyümölcsök köre folyamatosan bővül, egészséges alapanyagot biztosítva a helyi közétkeztetés számára és a falubeli lakosoknak is, a többletet pedig jól megszervezett formában értékesítik. Elsősorban az adott térségre jellemző kultúrákat művelik helyben, a tapasztalat szerint ezek támogatják leginkább az önfenntartó vidék létrejöttét.

2009-ben kapcsolódtak be a „Sorsfordító-Sorsformáló” faluközösségi prog-

Találkozás Udvariban

ramba, 2011-re pedig már a megtermelt árut feldolgozó, valamint baromfitartó programot is indítottak. 2012-től Start mezőgazdasági program zajlott a településen. Pályázati forrásokból reklámanyagokat készítettek, a termékeket bemutató kiadványaikat évről-évre újabb piaci szereplőkhöz juttatják el, ezzel segítve a helyben előállított ízletes és zamatos zöldségek, gyümölcsök értékesítését. A kerekasztal nyitó alkalmára készült el az „Udvari trikolor, avagy kápia a javából” című kiadványuk, melyben az olvasó a település értékteremtő programjainak leírásán túl képekkel gazdagított helyi termékismertetőt is talál.

Közösségi összefogással az elmúlt évben bemutatótermet hoztak létre „Nagymama konyhája” néven, mely utal a helyi alapanyagokra és a tradicionális elkészítési módra is.

Céljuk, hogy folyamatos képzéssel alkalmassá tegyék az itt élő embereket a minőségi mezőgazdasági munkára, ezáltal növeljék a falu megtartó erejét, eltartó képességét. Tőlük származik ennek az írásnak a címét is adó, „Segítünk, ha akarod!” mottó, mely egy jelenleg is tartó program lényegét fejezi ki, a helyi lakosságot kívánják ösztönözni saját, családi kertjeik gondozására, a háztartások számára szükséges éves élelmiszer mennyiség egy részének megtermelésére.

A tapasztalatszerzés következő állomása *Belecska* község volt, ahol már több mint másfél évtizede zajlik zöldség- és gyümölcsstermesztésen alapuló közérdekű foglalkoztatási program. Ennek köszönhetően a korábbi 32%-ról 6% alá csökkent a faluban a munkanélküliség, a termelés majd 30 családnak nyújt egész évben munkát és keresetet. Az első években fél hektár önkormányzati területen kezdődött a gazdálkodás, napjainkban 25 hektár területen, valamint fóliasátrakban, üvegházakban zajlik a termesztés. Az évek során a program hatására a falu zöldségből és gyümölcsből önellátóvá vált és a térség piacaira is termel, a szociális segélyezés megszűnt, minimálisra csökkent a helyi munkanélküliség, mindezen eredményeket közösségi gazdálkodás keretei között érték el, közvetett hatásként pedig megállt a településen a népességfogyás. Szá-

Belecskai új beruházás

mos sajtóhír, szakmai publikáció révén a „belecskai történet” széles nyilvánosságot kapott, az ország távoli pontjain is megismerhették a pozitív kezdeményezést.

Az összejevetel során a település polgármestere, Szemeti Sándor mutatta be az elmúlt évek fejlesztési programjait, annak elemeit, a működést, munkaszervezetet, gazdálkodást, a helyi sajátosságokat, a megvalósult eredményeket: „Egy hazai munkahelyteremtési sikertörténet – Belecska közösségi foglalkoztatási programja” címmel. A művelődési házban zajló előadást kerekasztal beszélgetés követte, ahol szó esett többek között az egyéni, a közösségi és helyi erőforrások kihasználásáról, a program más településeken történő adaptálhatóságáról. Ezt követően a jelenlévők itt is helyszínbemutatóban vettek részt, megtekintették a termelési területeket, a település határában elterülő gyümölcsöst, az újonnan elkészült feldolgozó üzemet, melyben mára már megkezdődött a helyben termelt gyümölcsök feldolgozása, lekvárok, gyümölcszörpök, aszalékok készítése. A program településre gyakorolt hatása több kutatásnak is témáját képezte az elmúlt évtizedben, melyek eredménye szerint a siker abban gyökerezik, hogy helyben meglévő erőforrásokat használ, olyan munkalehetőséget biztosít, melybe előzetes tudás, tapasztalat nélkül is könnyen beletanulnak azok is, akik alacsony képzettséggel

rendelkeznek. Lokális piacra termelnek, az irányítást elkötelezett, hozzáértő személyek végzik, folyamatosan pályáznak, minden pénzforrást megragadnak, a helyi társadalom pedig nemcsak elfogadja, hanem magáénak érzi, fontosnak tartja mindezt, büszke az elért eredményekre.

Tapasztalatszerés, mondhatni látóutunk újabb helyszíne *Gyulaj* község volt, mely Tolna megye Dombóvári járásában fekszik. Bár programsorozatunk kidolgozásakor elsősorban az LHH-s Tamási járásra fókuszáltunk, a település földrajzi közelsége, a gyulaj-tamási erdő révén történő szerves összeköttetés és az elmúlt években végbement tanulságos felzárkózási folyamat miatt mindenképpen bemutatásra fontosnak tartottuk a falut. A sokak által sorsfordító falunak nevezett településen a megismerésen, a lehetőségek ismertetésén túl, a felmerülő nehézségek, problémák sem kerültek elhallgatásra, megosztásuk, megvitatásuk nagy segítséget nyújtott más települések számára. A megismert eredményeket, a lehetőségek maximális kihasználásán túl az a példaeértékű összefogás adja, mely a helyi vezetők között megvalósul. Az önkormányzat szorosan együttműködik a falu oktatási-nevelési intézményével, ez a szakmai nap során is megmutatkozott. Dobos Károlyné polgármester és Lacza Zoltánné iskolaigazgató együtt nyújtott betekintést a résztve-

Gyulai közösségi gazdálkodás

vő önkormányzati, kulturális, oktatási szakembereknek a falu történetébe, mindennapjaiba, sokszor nehéz küzdelmeibe és sikereibe.

A sikeres múlttal rendelkező falu a kilencvenes évekre gazdasági, társadalmi problémákkal, nehézségekkel küzdő, elszegényedett településsé vált, az aktív korú lakosság többsége hátrányos helyzetű, szakképzetlen, roma származású. Napjainkban az 1018 fő lélekszámú település lakosságának 65%-a, az iskola tanulóinak 98 %-a cigány származású. A kilátástalan helyzetben lévő, foglalkoztatási, szociális gondokkal küzdő település életében azonban az elmúlt évek egy új korszakot nyitottak meg, hiszen a falu vezetése olyan programok megvalósításába kezdett, melyek a helyi igényekhez, lehetőségekhez alkalmazkodnak. Eredményeik alapján elmondható, hogy valóban sorsfordító folyamatok zajlanak a faluban, ami nemcsak azt jelenti, hogy bekapcsolódtak a „Sorsfordító-Sorsformáló” faluközösségi programba, hanem azt is, hogy a gyulai önkormányzat és a falu intézményei minden lehetőséget megragadnak a felzárkóztatás előmozdítására, a foglalkoztatás elősegítésére, az öngondoskodás bevezetésére, elterjesztésére. Az önkormányzat egyik célja a kezdetektől az volt, hogy a program során megtermelt terményeket a saját fenntartású konyhában használják fel, ezekkel töltsék fel a konyha raktárait, hűtőládáit, valamint az idei évben megvásárolt és felállított hűtőkamrát is, ma már egész évre, 100%-ban biztosítani tudják a konyha ellátását, mely az óvodára, iskolára,

idősek napközijére is fűz. Az évek során a zöldség- és gyümölcsstermesztést kiegészítette a gyógynövények termelése, szárítása, feldolgozása, valamint a takarmánynövények termesztése is, melyhez állattenyésztés is kapcsolódott. A tenyésztett nyulat, sertést is a helyi konyhán dolgozzák fel, jelentősen csökkentve ezzel az önkormányzat kiadásait. Mindezzel egyidőben megkezdődött a lakosság ösztönzése saját kertjeik megművelésére, melyet sokan eleinte ellenérzésekkel fogadtak, ám a sikereket látva egyre többen csatlakoztak a programhoz, támogatták annak folytatását. Ezzel nem csak saját háztartásuk számára biztosítják a szükséges élelmiszer egy részét, de rendben tartják a környezetüket, javítják a falu képét is. A következő fontos állomás pedig egy közösségi tartósító üzem és módszertani központ lesz. Ebben a felépülő üzemben, arra is lesz lehetőség, hogy ne csak az önkormányzati földeken megtermelt árut tartósítsák, hanem a saját kertekben megtermelt élelmiszert is eltegyék télire és ebben szakember lesz az itt élők segítségére. Megtanulnak savanyítani, befőzni, mindazon eljárásokat alkalmazni saját háztartásukban is, amit az önkormányzat is tesz a saját konyháján. Terveik között szerepel egy gombatermesztő üzem létrehozása is, mely hosszú távon is megélhetést jelenthetne az ott dolgozóknak, így a közfoglalkoztatásból az elsődleges munkaerőpiacra is visszerülhetnének.

Terveik, elképzeléseik nem korlátozódtak a mezőgazdaságra, hasonlóan fontosnak gondolták a közösségi élet fejlesztését, pályázataik ezen a

téren is komoly eredményeket hoztak. Két épületet újítottak meg, az egyik a Csillagpont, ami egy szolgáltató tér, itt szociális és más ügyekben is segítséget, tanácsot nyújtó fejlesztőpedagógusok várják a helyieket, a másik a Csillagház, amely elsősorban közösségi ház funkciót tölt be. Az átépítés során kialakított terekben lehetőség van különböző gyermekfoglalkozások, játszóházak tartására, filmvetítésekre, oktatásra, internetezésre, mozgásos, zenei foglalkozásokra. Működik itt kézimunka szakkör, baba-mama klub, sokszor van közös főzés, de szívesen betérnek csupán beszélgetni is az emberek. A komplex telepprogram újszerűsége az intenzív jelenlétben rejlik, a programban dolgozó fejlesztő pedagógusok nemcsak az iskolás korosztállyal foglalkoznak, hanem a felnőtt lakossággal is, segítik az egyéni fejlesztésüket. A másik kulturális programjuk a „Közösséget a jövőért” program, melynek keretében közösségépítő, hagyományörző táborokat, programokat rendeznek, kiemelt figyelmet szentelve a beás cigány hagyományoknak.

Nem feledkeznek meg azokról, akik komoly erőfeszítéseket tettek a faluközösség megtartásáért, fejlesztéséért, legyenek azok külső segítők, vagy a településről elszármazottak. Ennek ékes példája, hogy a közösségi házat a falu szülöttéről, Balipap Ferenc népművelőről, közösségfejlesztőről nevezték el halálának első évfordulóján, kifejezve ezzel, hogy továbbviszik azt a szellemi örökséget, melyet ő hagyományozott a falura, hogy az „megmaradhasson és újjáéledjen”, ahogy azt a „Töredékek Gyulaj történetéből” című írásában megfogalmazta.

A kerekasztal programsorozatának összeállításakor egyértelmű volt, hogy a történelmi múltjáról, várkastélyáról, irodalmi vonatkozásairól is híres *Ozora* község, tapasztalatszerzésünk egyik helyszíne lesz. A település önkormányzata és polgármestere az elmúlt több mint két évtizedben nagyon sokat tett azért, hogy Ozorát ne csak dicső-

Ozori várrekonstrukció

séges múltja, hanem jelene miatt is példaként emlegessék. A rendszerváltást követően minden lehetőséget megragadtak, mely településük fejlesztését szolgálta. A kerekasztal összejövetelén Schranz Istvánné polgármestertől hallhattak a résztvevők az elmúlt évtizedek közösségi alapú gazdasági, szociális fejlesztési programjairól, arról a mintaértékű folyamatról, melyben Ozora úttörő szerepet vállalt a térségben. Itt is – mint ahogy valamennyi, előrelépést felmutatni tudó településen – az összefogás hozta meg a sikert és a fejlődést. Az együttműködések közül is talán a legfontosabb a települési önkormányzat és a cigány kisebbségi önkormányzat partnersége, melynek felbecsülhetetlen volt a társadalmi hasznossága. Nemcsak a közös pályázatok benyújtásánál, de azok megvalósításánál, fenntartásánál is ez az összefogás hozott eredményeket. A közösségi, foglalkoztató programok hatására drasztikus mértékben csökkent a munkanélküliség, jelentős infrastrukturális fejlesztéseket is meg tudtak valósítani. A helyi cigányság közmegítélését jelentősen javította, hogy képesek voltak lakóhelyeiket rendbe tenni, mindenki figyelmétől kísérvé a település javára dolgozni. A kezdeti idegenkedés után, az évek alatt eljutottak oda, hogy a tartósan munkanélküliek szívesebben éltek meg saját keresetükből, mint segélyből. Mindehhez példát kellett mutatni számukra, melyben elől járt a polgármester,

aki maga is tevékenyen bekapcsolódott a munkába, a közterek rendbetételébe, a virágosításba, parkgondozásba. Ezt látva mind többen lettek büszkéek saját munkájukra, egyre inkább magukénak érezték az elért látványos eredményeket, egyre elkötelezettebbek lettek a település érdekében végzett munkát tekintve. Ebben nagy lökést adott, hogy munkájuk eredményeként Ozora többszörös első helyezetteje, különdíjasa volt a Virágos Magyarországért mozgalomnak és Európa-díjjal is büszkélkedhet.

Napjainkban is nagy becsben tartják ezeket az esély és értéktelítő programokat, melyekre az 1600 fős, több mint 30%-ban romák lakta tolnai községben különösen nagy szükség van.

A kerekasztal résztvevői a találkozó során – a többi alkalomhoz hasonlóan – nemcsak szóbeli tanácsokat kaptak saját programjaik sikeres megvalósításához, a helyszíneken is megtekinthették az elért eredményeket. Többek között a virágkertészetet, a zöldség- és gyümölcsös kertet, a feldolgozó üzemet. Mindezen túl bejárták a megújult művelődési házat, a településre érkező látogatók számára kialakított vendégházat és az ozori várkastélyt, melynek felújítása rövidesen másfél milliárd forintos támogatásból folytatódik. Nemcsak a vár és környéke újul meg, de ezzel együtt a település is – mely máig sok mindent megőrzött reneszánsz hangulatából – reneszánsz főteret kap. Ez

a nagy horderejű beruházás új lehetőségeket nyit a falu számára, újabb pozitív folyamatokat indít el az itt élők életében.

Az ember alkotta látnivalók mellett a táj szépségére és értékeire is építve, a festői fekvést és az épített környezet nevezetességeinek meglétét kihasználva, jelentős eredményeket értek el az idegenforgalom, a turizmus, a falusi vendéglátás fejlesztésében. A kulturális örökség megismerésén túl igazi horgász paradicsom várja az idelátogatókat, a vadászati lehetőségek pedig nemcsak hazai, de külföldről érkező vendégek számára is lehetőséget adnak Ozora megismerésére.

A kerekasztal működtetése kapcsán, szándékunk találkozott egy olyan országos szakmai tömörülés elképzelésével, melynek létrejötte egybeesett a mi helyi kezdeményezésünk elindításával, 2013. májusában alakult meg az Innovatív Önkormányzatok Klubja, mely az egész országra kiterjedően keres és mutat be jó gyakorlatokat. Közös találkozási alkalmat

Raktározás Ozorán

Ozori termékfeldolgozás

szerveztünk, ahova a kerekasztal és a klub tagjai egyaránt meghívást kaptak. Tolna megyén túl Somogy, Baranya és Fejér megyéből is érkeztek szakemberek, polgármesterek erre a napra, hogy kicséréljék tapasztalataikat. A szakmai találkozón megerősítést nyert, hogy a településfejlesztésben is új utakat kell keresni, szükség van olyan rendszeres fórumokra, találkozói alkalmakra, ahol hangsúlyt kap a közös gondolkodás, a jó gyakorlatok működés közben történő megismerése. Megerősítést kapott a résztvevők azon meggyőződése, hogy a települések jövője nem az ott élők számától, hanem cselekvőképességüktől függ. Számos gondolat, ötlet mellett elhangzott az is, hogy párbeszéd indult el a Nemzeti Innovációs Hivattal, melynek célja, hogy a jövőben ne csak az eddig már bevált gyakorlatok kerüljenek bemutatásra, hanem felkarolják azokat a helyi ötleteket, elképzeléseket, terveket is, melyek majd közös innovációt követően kerülhetnek adaptálásra egyes településeken.

Az önkormányzati, közművelődési, oktatási és közösségi szakemberek részvételével zajló gazdaság- és társadalomfejlesztő kerekasztal 2013-as programsorozata szakmai előadásokkal, kerekasztal beszélgetéssel, helyi termékbemutatóval, a településekre jellemző ételek, specialitások kóstolójával zárult. Ezen az alkalmon – melyen a Tamási járás majd valamennyi települése képviseltette magát – Dr. Puskás Imre a Tolna Megyei Önkormányzat elnöke, az elkövetkező időszak területfejlesztési terveiről, lehetőségeiről adott képet a térség szakembereinek. Hallhattak a megye átfogó, távlati fejlesztését megalapozó területfejlesztési koncepcióról, a gazdaság szerkezeti megújulását elősegítő tervek kidolgozásáról, a megyei önkormányzat hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról. Az előadásokon, szakmai beszélgetésen túl, ezen az alkalmon a résztvevő települések standokon mutatták be az elmúlt évek közösségi alapú gazdasági, szociális, foglalkoztatási programjainak eredményeként előállított helyi termékeiket, készítették el helyi ételeiket, specialitásaikat. A bemutató színvonala, ötletessége, gazdagsá-

Záróesemény, értékbemutató

ga jól reprezentálta a programokban résztvevők munkáját, erőfeszítéseit.

A program lebonyolítása során szerzett tapasztalatok alapján elmondható, hogy a hátrányos helyzetű, sokszor megoldhatatlannak tűnő gazdasági-, társadalmi gondokkal küzdő, elszegényedett településeken a kitörésre, a foglalkoztatási gondok megoldására gyors és hatékony megoldásokat kellett találni. Ami sok esetben megmentette a településeket, az a közösségi gazdálkodás volt. Bár a jó példák, sikeres megoldások ismeretében egyszerűnek és kézenfekvőnek tűnhet a folyamat, valójában megfeszített munka, állandó küzdelem, a nehézségek folyamatos leküzdése áll a háttérben. A helyi közösségek érdekében megvalósuló, közösségi alapon működő programok a megvalósítóktól mély szakértelmet, szociális érzékenységet, empátikus készséget, a változó körülményekhez történő folyamatos alkalmazkodást, a támogatási források megszerzésére, hatékony elköltésére való képességet, innovatív gondolkodást kívánnak. Ha ezek közül egyik is hiányzik, a programok nem vihetők sikerre. De ugyanilyen fontos a helyi társadalom elfogadása, valamint az egyénnek az a felismerése, hogy változtathat saját

sorsán, tehet annak alakításáért, és ezt nagyobb hatékonysággal tudja elérni közösségben, **összefogva**. Csak azok a közösségek lehetnek sikeresek, ahol felismerik a helyben meglévő értékeket, lehetőségeket, ezekre építik fejlesztéseiket. A hátrányos helyzetű munkavállalói csoportoknak munkát és megélhetést biztosító programok esetében meg kell, hogy jelenjen az egyénnel, családokkal, közösségekkel végzett szociális munka, a közösségfejlesztés is.

Nincs minden településen bevethető recept a megoldásra, mindenütt egyedi megoldásokat kell találni, mely alkalmazkodik a helyi adottságokhoz, feltételekhez, de a már meglévő modellek jó kiindulási alapot jelenthetnek a jövő tervezése kapcsán.

A Nemzeti Művelődési Intézet Tolna Megyei Irodája által elindított program a jó gyakorlatok bemutatásával, terjesztésével is azt igyekszik elősegíteni, támogatni, hogy kreatív megoldásokkal, innovatív ötletekkel a globális kihívásokra helyi válaszok szülessenek. A munka az idei évben is folytatódik újabb települések bevonásával, újabb programok bemutatásával, abban a reményben, hogy ezek az alkalmak majd további fejlesztő programokat generálnak.

Szekszárd, 2014. július 14.

CZINK JUDIT a Nemzeti Művelődési Intézet Tolna megyei irodavezetője 2014. augusztus 20-án Bessenyei György-díjat vett át.